

Vergaderjaar 2018–2019

23 987

Lidmaatschap van de Europese Unie

Nr. 265

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld 19 september 2018

Een delegatie van de vaste commissie voor Europese Zaken heeft van zondag 6 tot en met woensdag 9 mei 2018 een werkbezoek gebracht aan Albanië, Montenegro en Servië. De delegatie bestond uit de leden **Azmani** (delegatieleider; VVD), **Anne Mulder** (VVD), **Omtzigt** (CDA), **Verhoeven** (D66), **Van Ojik** (GroenLinks), **Futselaar** (SP) en **Van der Graaf** (ChristenUnie). De delegatie werd ambtelijk begeleid door de griffier van de commissie, de heer **Van Haaster**.

Het doel van het werkbezoek was om meer inzicht te verkrijgen in de voortgang van de economische, politieke en justitiële hervormingen die de drie Westelijke Balkanlanden momenteel doorvoeren met het oog op mogelijke EU-toetreding in de toekomst. Voor de drie landen geldt dat ze alle de status van kandidaat-lidstaat hebben. Met Servië en Montenegro voert de Europese Commissie reeds toetredingsgesprekken namens de EU en EU-lidstaten. In het geval van Albanië is het openen van toetredingsgesprekken voorwaardelijk gesteld aan de volledige implementatie van hervormingen op vijf prioriteitsgebieden (strijd tegen georganiseerde misdaad, strijd tegen corruptie, mensenrechten, hervorming van de publieke sector en justitiële hervormingen).

Binnen de delegatie was een werkverdeling afgesproken, in de zin dat telkens twee Kamerleden per land het voortouw namen in de gesprekken en als co-rapporteurs namens de delegatie vragen stelden aan de gesprekspartners onder leiding van de delegatieleider. In Albanië waren dat de heer Omtzigt en mevrouw Van der Graaf, in Montenegro waren dat de heren Futselaar en Van Ojik en in Servië de heren Mulder en Verhoeven.

De delegatie brengt als volgt verslag uit over haar werkbezoek aan de Westelijke Balkan.

Bezoek aan Albanië

Het inhoudelijke programma van het bezoek aan Albanië startte op maandagochtend 7 mei met een briefing door de Nederlandse ambassadeur in Tirana, mevrouw **Dewi van de Weerd**.

Aansluitend verplaatste de delegatie zich naar het Albanese Ministerie van Buitenlandse Zaken voor een gesprek met de Minister voor Europa en Buitenlandse Zaken, de heer **Ditmir Bushati**. De Minister beschreef de inzet en vorderingen van de Albanese regering op het gebied van justitie en veiligheid en markeerde de wens om op korte termijn EU-toetredingsgesprekken te kunnen openen. Mevrouw **Van der Graaf** informeerde naar de capaciteit van de Albanese instituties om de hervormingen effectief te implementeren. Hierbij kwam ook de onlangs gestarte herbeoordeling van rechters en openbaar aanklagers aan de hand van objectieve criteria aan de orde («vetting process»). De heer **Omtzigt** stelde een vraag over de aanpak van georganiseerde misdaad waaronder de opsporing en vervolging van verdachten in een drugszaak.

Vervolgens sprak de delegatie met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties over de rechtsstaat en bescherming van grondrechten en fundamentele vrijheden in Albanië. Onder hen bevonden zich enkele opiniemakers, journalisten, onderzoekers en magistraten.

De delegatie werd aan het einde van de ochtend voor een gesprek ontvangen door de Minister-President van Albanië, de heer **Edi Rama**. De heer Rama verklaarde dat Albanië aan alle voorwaarden voldoet om op dit moment opening van toetredingsgesprekken te rechtvaardigen. De heer Rama ging hierbij onder meer in op de vorderingen en resultaten op het terrein van justitie en veiligheid. In reactie op het betoog van de heer Rama stelden mevrouw **Van der Graaf** en de heer **Omtzigt** namens de delegatie vragen over de aanpak van georganiseerde misdaad in en buiten Albanië, waarbij zij tevens refereerden aan de aanwezigheid van Albanese verdachten in het criminele circuit in Nederland.

De delegatie sprak daarna met leden van het Albanese parlement. Aan dit gesprek namen parlamentsleden van zowel coalitie- als oppositiezijde deel, zodat het proces van EU-integratie in Albanië vanuit verschillende perspectieven werd belicht. Het gesprek concentreerde zich op de werking van de Albanese overheidsinstellingen in het algemeen en van het Albanese parlement in het bijzonder.

En marge heeft de delegatie bij monde van de co-rapporteurs op verzoek van diverse Albanese journalisten een toelichting op het werkbezoek gegeven.

In de middag vertrok de delegatie naar de Noord-Albanese stad Skhodra, waar zij een ontmoeting had met het hoofd van de EU-delegatie in Albanië, mevrouw **Romana Vlahutin**. Mevrouw Vlahutin lichtte het rapport van de Europese Commissie over Albanië toe en deelde haar ervaringen en waarnemingen met de delegatie. Aansluitend bracht de delegatie een kort bezoek aan de rechtshulpwinkel in Skhodra, die met een financiële bijdrage van de Nederlandse ambassade in Albanië is opgericht. Deze non-gouvernementele organisatie geeft (gratis) financiële bijstand aan sociaal kwetsbare volwassenen en kinderen. Tevens geeft zij voorlichting over rechtsstaat en mensenrechten en neemt zij initiatieven om het rechtssysteem en de democratie in Albanië te verbeteren en te versterken.

Bezoek aan Montenegro

Op de Albanees-Montenegrijnse grens nam de delegatie afscheid van ambassadeur Van de Weerd en werd zij ontvangen door de Nederlandse ambassadeur in Servië en Montenegro, de heer **Henk van den Dool**. Na aankomst in de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica werd de delegatie

door ambassadeur Van den Dool gebriefd over de politieke situatie in Montenegro en de stand van zaken in de EU-toetredingsgesprekken.

Aansluitend sprak de delegatie met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de EU-delegatie over de stand van zaken in de EU-onderhandelingen met Montenegro en de ingezette hervormingen ten aanzien van openbaar bestuur, rechtsstaat en democratie. In het gesprek werd de verstoorde relatie in het parlement tussen coalitie en oppositie, en de boycot van het parlement door de oppositiepartijen, als knelpunt voor een goed functioneren van de parlementaire democratie gesignaleerd. Tevens kwamen zorgen naar voren over de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, die steeds meer onder druk staan in Montenegro. Spijtig genoeg werd deze tendens geïllustreerd door een aanslag op een onderzoeksjournaliste in Podgorica twee dagen later; de journaliste werd voor haar huis beschoten en raakte gewond aan haar been.

Op dinsdag 8 mei sprak de delegatie met de Minister-President van Montenegro, de heer **Dusko Markovic**. De heer Markovic zette de resultaten van de totnogtoe zes jaar durende EU-toetredingsonderhandelingen voor de delegatie uiteen, onder dankzegging aan Nederland voor de adviezen en bijstand bij het implementeren van de vereiste hervormingen. De Montenegrijnse regering is toegewijd om de resterende knelpunten op het gebied van de rechtstaat, bescherming van mensenrechten en de bestrijding van georganiseerde aanpak op te lossen teneinde te kunnen toetreden tot de EU. In de daaropvolgende vraag- en antwoordsessie stelde de heer **Futselaar** de verstoorde verhoudingen in het parlement en de zorgen over de persvrijheid aan de orde. De heer **Van Ojik** informeerde naar de voortgang en de snelheid van de hervormingen; hij was de indruk toegedaan dat er bij aanvang van de toetredingsgesprekken veel enthousiasme en optimisme was, maar dat Montenegro nu zes jaar later het momentum lijkt te verliezen.

Vervolgens sprak de delegatie achtereenvolgens met de voorzitter van het Montenegrijnse parlement, de heer **Ivan Brajovic**, en de Minister van Buitenlandse Zaken, de heer **Srdjan Darmanovic**. Beide functionarissen beschreven de Montenegrijnse positie ten aanzien van de gewenste EU-toetreding, in lijn met de eerdere uiteenzetting door Minister-President Markovic. Ook in deze gesprekken stelde de delegatie de verstoorde verhoudingen binnen het parlement en de terugval in de bescherming van de persvrijheid aan de orde.

Tijdens een informele lunchbespreking gemoderd door mevrouw **Daliborka Uljarevic** van het *Center for Civic Education* sprak de delegatie met verscheidene leden van het Montenegrijnse parlement. Het verheugde de delegatie dat vertegenwoordigers van zowel de oppositie als de coalitie aanwezig waren bij deze bijeenkomst.

Bezoek aan Servië

Na een korte vlucht vanuit Podgorica arriveerde de delegatie aan het einde van de middag in Belgrado. In de avond sprak de delegatie in de Nederlandse residentie met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de EU-delegatie in Servië over actuele politieke ontwikkelingen en de stand van de rechtsstaat en de bescherming van de grondrechten in Servië.

Op woensdagochtend 9 mei sprak de delegatie met de vicevoorzitter van het Servische parlement, de heer **Vladimir Marinković**. Hij gaf een uiteenzetting over de hervormingen die Servië als kandidaat-lidstaat heeft

doorgevoerd en de vooruitzichten ten aanzien van de toetredingsgesprekken. De heren Mulder en Verhoeven stipten in een reactie het functioneren van het Servische parlement aan, naar aanleiding van berichten over een patstelling tussen coalitie- en oppositiepartijen waardoor een effectief wetgevingsproces belemmerd werd. Ook brachten zij in dit verband de kwestie van een wegens oorlogsmisdaden veroordeeld parlementslid aan de orde. Verderop in het gesprek informeerde de delegatie naar de relatie tussen Servië en Kosovo en benadrukte zij het belang van normalisatie van de wederzijdse betrekkingen. Hierna volgden gesprekken met verscheidene parlementsliden van achtereenvolgens coalitie- en oppositiepartijen, waarin dezelfde thema's werden besproken.

Op het Ministerie van Buitenlandse Zaken had de delegatie afspraken met achtereenvolgens de Minister van Europese Zaken, mevrouw **Jadranka Joksimović**, en de EU-hoofdonderhandelaar, mevrouw **Tanja Miscević**. De Minister legde uit dat Servië in 2001 het pad richting EU-lidmaatschap is ingeslagen; in 2008 werd de samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Servië gesloten en sinds 2014 vinden er gesprekken met de EU plaats over toetreding. De Minister sprak de wens uit dat er op korte termijn nieuwe onderhandelingshoofdstukken geopend en gesloten kunnen worden. Namens de delegatie informeerden de heren **Mulder** en **Verhoeven** naar het tempo van de politieke en justitiële hervormingen die mede bepalen wanneer voldaan wordt aan de ijkpunten voor opening en sluitingen van onderhandelingshoofdstukken.

In het gesprek met de EU-hoofdonderhandelaar werd nader ingegaan op de technische aspecten van de toetredingsonderhandelingen en de stand van zaken op een aantal hoofdstukken, met name ten aanzien van justitie, vrijheid en veiligheid alsmede rechtspraak en grondrechten. De EU-hoofdonderhandelaar vertelde voorts dat de voorgenomen inzet voor de toetredingsonderhandelingen door de Servische regering niet alleen met het parlement maar ook met het maatschappelijk middenveld in Servië wordt afgestemd.

Ten slotte sprak de delegatie in een informele setting met een dertigtal jongeren over de Servische ambitie om lid te worden van de Europese Unie. Deze activiteit werd georganiseerd en gemodereerd door mevrouw **Vukosava Crnjanski** van het *Centre for Research, Transparency and Accountability*. De delegatie was onder de indruk van de maatschappelijke betrokkenheid van de jongeren die aan deze activiteit deelnamen.

Tot slot

De delegatie is de Nederlandse ambassadeur in Albanië, mevrouw **Dewi van de Weerd**, en de Nederlandse ambassadeur in Servië en Montenegro, de heer **Henk van den Dool**, zeer erkentelijk voor de gastvrije ontvangst en de deskundige evenals prettige begeleiding tijdens het werkbezoek. De delegatie dankt de ambassadeurs en de ambassademede-werkers voor hun waardevolle bijdragen aan de totstandkoming en het welslagen van dit gecombineerde werkbezoek.

De delegatie kijkt terug op een interessant en nuttig werkbezoek. De delegatieleden hebben de informatie en inzichten van het werkbezoek betrokken bij de voorbereiding van het plenaire debat met de Minister-President over de EU-Westelijke Balkantop d.d. 17 mei 2018 en van het

algemeen overleg met de Minister van Buitenlandse Zaken over de agenda van de Raad Algemene Zaken d.d. 26 juni 2018 waarin ook het thema EU-uitbreiding aan de orde was.

De delegatieleider,
Azmani

De delegatiegriffier,
Van Haaster